

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Jus Civile.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

minanda, mutua sibi obligatione imposita, à qua alias per se forent libera. Unde
 20 Dico 2. Hoc Jus Gentium distinguitur à Jure Naturali, & est libero Gentium consensu introductum. Probat per inductionem eorum, quæ Juris Gentium esse cum communi DD. sensu diximus: sic Jus Legationum, etsi ingentem præferat æquitatem naturalem, tamen in principiis Naturæ potuisset quælibet gens secum sola vivere, neque per Legatos cum aliis communicare: sic licet valde conveniens sit bellum indici per fecialem, fontes & arma non infici veneno, hostem non occidi per sciarum, tamen hæc absolute necessaria non sunt, & stando in principiis Naturæ licitum est in bello iusto adhibere omnia media, quæ serviunt ad frangendam hostis, vel iniquæ damnum inferentis proterviam (saltem si iniusta damnificatio aliter fieri vel arceri nequeat) modò perfidia non interveniat, &c. Ergo Jus Gentium à Naturali distinctum, & libera populorum voluntate introductum est.

Quæres, in quibusnam Jus Gentium differat à Jure Naturali? R. in sequentibus. 1. quia ortum habet à libera Gentium voluntate, Jus verò Naturale à Deo humanæ Naturæ Conditor. 2. quia non obligat omnes omnino Gentes, sicut Jus Naturale, sed solum illas, apud quas vel expressa voluntate receptum est, vel usu & consuetudine invaluit. 3. quia quæ præcipit, non intrinsecè honesta, & quæ vetat, non intrinsecè inhonesta sunt, uti tamen quæ præcipit vel vetat Jus Naturale. 4. quia quandoque malum permittit, ut humanæ fragilitati condescendat, Jus verò Naturale nunquam. 5. quia promulgatur per usum & praxim gentium ordinariæ, Jus verò Naturale per adeptionem usus rectæ rationis. 6. quia mutabile est, & tolli potest saltem communi Gentium consensu, sicut ab iis libero consensu introductum est, per reg. 1. de R. J. nec enim intrinsecè bona vel mala sunt, quæ præcipit vel prohibet, sicut illa, quæ præcipit vel prohibet Jus Naturale, sed contingenter tantum, cum non sint necessarii & evidenter deducta ex principiis generalibus Juris Naturalis: sed omne contingens est de se mutationi obnoxium. Id tamen verum est, quòd Jus Gentium proprium ab una sola gente pro libitu & directè mutari nequeat; quia conventiones & pacta custodiri debent, nec ab uno obligationis nexus, invito alterò, solvi potest; quamvis possit indirectè, quando nimirum gens aliqua particularis, dum advertit, obligationem ex conventionem cum Gentibus aliis initam, sibi noxiam esse, aut minus convenire, adeoque prudenter credere potest, gentes alias non fore invitæ, si illam nitatur tollere vel usu contrario, vel Lege publicata; cui si ceteræ gentes non reclamant, sed convivent, obligatio cessabit. Gibal. q. 3. Gletle loc. cit. Sic hodie Christiani iusto bello captos Christianos non efficiunt servos strictè dictos, cum id Christianæ Legi videatur minus convenire.

21 Dico 3. Existit tale Jus Gentium, paulò antè descriptum. Probat per 1. ex communi Gen-

tium sensu, ad Jus Gentium sæpe provocantium, ut patet ex Historiis. 2. ex communi sensu Doctorum, ut patet ex libris. 3. ex ratione, quia datur Jus, quo Gentes consociantur ad ea, quæ pertinent ad earum felicitatem, ut patet ex allatis n. 18. exemplis: sed hoc Jus vocatur Jus Gentium: ergo. Necessè tamen non est, ut omnes simpliciter Gentes conspirent, modò aliqua, magis morata, ita consocietur. Et hinc Barbaræ Nationes, quas nunquam consensisse facta contraria probant, Jure Gentium non obligantur.

Jus Civile.

Sciendum 1. per Jus Civile intelligi illud, 22 quod quisque populus vel Civitas sibi proprium constituit, §. 1. Inst. de J. N. G. & C. sic olim Leges, quas sibi posuere Athenienses, Lacedæmonii, Longobardi, Franci &c. dicebantur Jus horum populorum: passim verò & ex recepto usu ac per antonomasiam per Jus Civile intelligitur Jus Romanorum. Hoc Jus Civile, ab hominibus in particularium Communitatum utilitatem libere conditum, est Positivum humanum, atque differt à Jure Gentium tripliciter. 1. quòd feratur pro unius tantum Reipublicæ subditis & bono, Jus Gentium verò respiciat plurium Communitatum & populorum felicitatem. 2. quòd introducat per Leges, explicitè verbo vel scripto positas, Jus verò Gentium plerumque moribus tantum & usu. 3. quòd proxime fundetur in voluntate Legislatoris humani, & remote tantum in illo naturali principio, *Legislatori iuste imperanti parendum est*: econtra Jus Gentium proximè fundetur in illo Naturæ principio, *fides data est servanda*; proinde quamvis omne Jus Positivum ultimò fundetur in convenientia Naturali, Jus tamen Gentium vicinior est Juri Naturali quàm Civile, & mutationi minus obnoxium.

Sec. 2. Jus Civile dividi in Commune & Particulare. Jus Commune, quod apud nos hodie est Romanum, vel potius Romano-Germanicum, suis Legibus obligat provincias, urbes, & subditos omnes Imperii Romani, seu Romano-Germanici. Particulare seu Statutarium est vel Provinciale, *Land-Recht* / vel Municipale, *Stadts- oder Burger-Recht* / quod non omnes, sed unius tantum Provinciæ vel Civitatis Imperialis subditos adstringit, uti Jus Austriacum, Bavaricum, Saxonicum, item particularia locorum statuta. Jus Commune Romanum varios habuit Conditores; siquidem initio regebat populus, & *Plæbs* (quo nomine intelliguntur Cives absque Patribus & Senatoribus,) Leges condebat; & quidem initio, postquam Populus Romanus à Regibus & Regis Legibus pulso Tarquinio superbo VII. & ultimo Romanorum Rege, liberatus est, primas constituit duodecim æneis tabulis incisas, easque vocare solemus *Leges Duodecim tabularum*: crescente nimirum populo potestas ferendi Leges concessa est *Senatus* cum *Consule*, dein *Tribuno plebis*, postea Magistratui, nempe in Urbe Romana vel *Prætori*, vel *Ædili*, in Provinciis autem *Præfidi*, & in Provinciarum urbibus *Proconsuli*, tum denique *Principi Supremo* seu *Imperator*, qui subinde

inde etiam *Prudentum* opiniones pro Lege suscepit. Unde præter Leges 12. *tabularum* numerantur sex Legum Species in Jure Comuni scripto, quæ à diversis Conditoribus diversa fortuntur nomina. Nam 1. *Lex* strictè & specificè sumpta dicitur, quam ipse populus Romanus interrogante Consule vel Magistratu Senatorio posuit. 2. *Plebis-scitum*, quod plebs interrogante Magistratu plebeio, nimirum Tribuno-plebis, edixit. 3. *Senatus-Consultum*, quod fecit Senatus excluso populo. 4. *Edicta Prætorum*, quæ fuerunt sententiæ à Prætoribus, quorum jurisdictio erat annua, pronuntiata secundum æquitatem, juris Civilis adjuvandi, vel corrigendi, vel supplendi gratiâ. 5. *Responsa Prudentum*, scilicet eorum, quibus à Principe specialiter concessum erat suam opinionem pro Jure statuere: at hodie Responsa & Consilia jurisconsultorum magnam quidem faciunt probabilitatem, vim tamen Legis non habent. 6. *Constitutio*, specificè accepta, seu *Placitum Principis*, quod est Jus ab Imperatore latum loco totius populi, uti accidit à temporibus primi Imperatoris Augusti. Hæ constitutiones quoque erant in duplici classe; quando enim fiebant motu proprio absque determinatione alicujus personæ, vel circumstantiæ, vocabantur *Edicta*: quando verò cum tali determinatione, ita tamen, ut etiam in aliis similibus circumstantiis valerent, dicebantur *Decreta*, vel *Rescripta*, vel *Sanctiones Pragmaticæ*, uti *L. 10. C. de SS. Ecclesiæ*. Hujusmodi decreta ferè sunt omnes Constitutiones Codicis.

24 Dico 1. Jus Civile sic potest definiri: est Jus Positivum, autoritate Principis vel Magistratus sæcularis conditum, ad politicam Reipublicæ Civilis gubernationem, pacem, salutemque temporalem Civium promovendam & conservandam immediate ordinatum. Potest esse vel *Imperatorium*, si ab Imperatore, vel *Regium*, si à Rege, *Provinciale*, si à Principe particularis Provinciæ, *Municipale*, si à certæ Civitatis Magistratu feratur. Hodie autem à populo solo ferri amplius non solet, & ideo in definitione non facta est mentio populi.

25 Dico 2. *Corpus* juris Civilis & Communis complectitur quatuor volumina. 1. Institutiones. 2. Digesta. 3. Codicem. 4. Authenticum, seu Novellas. Quibus additur *Feudum* vel Liber Feudorum, seu duo Libri de Feudis. Institutiones, alio nomine *Instituta*, sunt quasi quoddam compendium Legum, prima elementa scientiæ Legalis, imò universam Juris materiam exhibens; nam omne Jus, quo utimur, vel ad Personas pertinet, vel ad Res, vel ad Actiones, §. ult. *Inst. de J. N. G. & C.* scilicet *Personis* redditur jus de *Rebus* per *actiones*: & de his omnibus tractant Institutiones Imperiales, quas jussu & Auctoritate Imperatoris Justiniani senioris tres ejus Ministri Tribonianus, Theophilus, & Dorotheus ex *Digestis* & *Codice* Justiniano antiquo (non quo nunc utimur) & ex aliis antiquiorum Constitutionibus collegerunt, ac in quatuor libros, certis titulis & §§. distinctos, divisas anno 529. ediderunt in lucem, prius tamen lectas auctoritatèque donatas à Justiniano, qui

per Antonomasiæ Imperator salutari solet à Juristis. Quando allegantur Institutiones, primo loco citatur §. deinde *titulus*, in hunc modum, §. *inter eas* 2. *Inst. de Nuptiis*: subinde omittitur numerus, & statim dicitur, §. *inter eas* *Inst. de Nupt.* vel vicissim ponitur numerus, & omittitur initium §. hoc modo: §. 2. *Inst. de Nupt.* Quandoque additur *pr.* quæ litteræ indicant principium §. in quo res reperitur. Institutiones nonnunquam exprimuntur per unicam litteram *f.* vel *s.*

Digesta, Græcè *Pandectæ*, ita appellantur, quia 26 Justinianus omnia veterum Jurisconsultorum responsa, quibus auctoritatem Legum concessit, in 50. libros digessit & redegit operâ præfatorum virorum, quibus accessit etiam Constantinus quidam & alii. Hos 50. libros comprehendit triplex volumen. 1. vocatur *Digestum Vetus*, quod 24. libris constat. 2. dicitur *Digestum Infortiatum*, fortè quia continet Leges de Testamentis & ultimis voluntatibus, quæ sunt fortissimæ: vel quia versatur circa fortuitas successiones: complectitur 14. libros. 3. nuncupatur *Digestum Novum*, quod absolvitur 12. libris; atque sic prodeunt universim 50. libri. Quando citantur *Digesta*, formatur duplex *ff.* vel majuscula littera *D.* vel Græcum *π.* Duplex *ff.* fortè invaluit ex inscitia vel incuria librariorum, seu libros ante inventionem typi describentium, qui pro Græca littera *π* substituerunt duplex *ff.* Latinum. Primo loco citatur Lex per litteram *l.* deinde initium vel numerus Legis, vel initium & numerus simul: tum additur *ff.* demum *titulus* libri seu *Rubrica*, in hunc modum: *l. Jus publ. 38. ff. de Pactis*, vel: *l. Jus publicum ff. de Pactis*, vel: *l. 38. de Pactis*. Quando autem lex est longior & in §§. divisa, allegatur vel ejus principium per litteras *pr.* vel §. & quandoque etiam versus per litteram *v.* nimirum sic: *l. Juris Gentium 7. §. 8. v. in rem. ff. de Pactis*.

Codex modernus & Justinianus, quem ex 27 triplici Codice antiquiori, nempe Gregoriano, Hermogeniano, & Theodosiano concinnavit Justinianus, quædam ex illis expungens, alias autem tum suas tum Antecessorum Leges interea conditas inferens, complectitur 12. libros. Modus citandi ferè est idem, qui in *Digestis*, nisi quod sæpius primo loco statim allegatur *Codex* per majus *c.* Dein hoc est speciale in Codice, quòd, quando lex aliqua allegatur ex tribus ultimis libris Codicis, nempe X, XI, XII, etiam addatur numerus libri, hac ratione: *C. de Jure Fisci l. 1. lib. 10.* vel *l. omnes profugi §. 8. ceterum. Cod. de Agriculis lib. 11.* Cæterum quasdam Novellas in epitomen redactas Codici sub convenientibus titulis inseruit Irnerius, quæ appellantur *Authenticæ*, & sic citari solent: *Auth. bona damnatorum, C. de bonis proscriptorum.* vel: *in Cod. de Naturalibus liberis Auth. licet.* vel: *l. Generaliter. C. de Episcopis & Clericis Auth.* Hæ *Authenticæ* eatenus tantum obtinent vim juris, quatenus cum suo fonte consonant.

Authenticum (alio nomine *Novella*, vel *Authentica*, subintellege Constitutiones) continet novem

novem *Authenticas Collationes*, quæ distinguuntur in titulos, & capita, & quandoque etiam in §§. habetque pariter Auctorem Justinianum, qui in his novem Collationibus posuit Constitutiones suas post Codicem jam editum factas, & ideo *Jus Novissimum* etiam vocantur, vel *Novellæ*, quæ in citationibus subinde indicantur per majus N. de Reliquo modus allegandi *Novellas* vel *Authenticum* est hujusmodi: In *Authentico de testibus* 90. cap. *Sanctus autem*, collat. 7. Vel: *Authentica de heredib. ab intest. venient*, collat. 9. tit. 1. cap. 2. Hodie verò expeditur & usitatur modus citandi est iste: *Nov. ius. cap. 2. v. si autem*. Vel: cap. sit igitur 2. *Novell. 74. quibus modis Naturales filii*. Vel: In Epilogo N. 1. de heredib. & *salicidia*. Denique notandum est, quod hodierno tempore, quando allegantur *Authenticæ*, plerumque non intelligantur *Novellæ* istæ, sed alie, quas Codici diximus esse insertas ab Irnerio. Summa omnium *Novellarum* hodie extantium est 168.

Ethæc sunt illa *Juris Justiniani*, seu quod habet Justinianum vel Auctorem vel Restauratorem, atque in vulgato *Juris Civilis Corpore* clauditur, quatuor volumina. Solent quidem in eodem *Corpore* (saltem in quibusdam editionibus) adjungi aliorum Imperatorum (quin & tredecim *Edicta Justiniani*) constitutiones, *Novellæ* &c. quarum tamen quia rara & quarundam propè nulla apud Auctores fit mentio, eas referre omitto. Item addi solet

29. *Feudum*, seu liber, vel potius duo libri *Feudorum*, ubi comprehenduntur consuetudines feudales, partim ex Constitutionibus Imperatorum, qui in Occidente imperarunt post Justinianum, nimirum Conradum II. Henricum II. Lotharium III. Fridericum I. &c. partim ex observationibus, quas *Gerardus Niger* & *Obertus de Orto*, Consules Mediolanenses, scripto annorum rememere & sine ulla methodo, collectæ. Dividuntur hi libri in titulos, isti in capitula (alii vocantur *capita*) hæc rursus in §§. Quando citantur libri *Feudorum*, ponitur unum vel duplex *FF. magnum*, ferè sequentibus modis: 2. *F. 55. Vel: 1. FF. tit. 14. §. ult. de feudo Marchie*. Vel: *Feud. 8. de Successione feudi §. 1. & 2. Vel: c. 1. de feudo March. in usibus Feudorum*. Vel: cap. *in de natura feudi*. Vel: cap. *chientulus §. si vero 1. F. 13*. Post hos duos libros subiungitur adhuc alius, qui appellatur *Quintus de feudis*: qui omnes habent Auctoritatem *Juris* partim ab Imperatoribus citat. partim ex usu immemoriali, exceptis tamen textibus, qui post libri II. titulum 58. usque ad librum V. existant: quia adjecti sunt à Cujatio & aliis *Jurisconsultis Papiensibus*, *Juris* condendi potestate destitutis, nisi & his auctoritatem tribuat usus & consuetudo recepta.

30. Dico 3. Præter recitata volumina dantur adhuc alie Constitutiones, vim *Juris* perpetui obtinentes in Imperio Romano-Germanico, quæ tamen in ordinario *Corpore Juris* non clauduntur: nimirum 1. *Aurea Bulla* (sic dicta ab appenso sigillo aureo) quæ agit de Ele-

ctione Imperatoris, de Officiis & Juribus Principum Electorum. Facta est à Carolo IV. & Norimbergæ promulgata an. 1356. 2. *Capitulatio Cæsarea*, hoc est, conventio, qua Imperator electus ante coronationis solennia certas condiciones sibi propositas acceptat juratus. 3. *Pax Profana*, hoc est, Pragmatica Sanctio, qua omnis injusta vis arcetur à Statibus & subditis Imperii. 4. *Pax Religiosa*, id est, Pacificatio Passavia ex dira necessitate ad evitandum majus malum inita à Ferdinando I. an. 1552. firmata Augustæ an. 1555. & per Instrumentum Pacis Osnabrug-Monasteriensis renovata an. 1648. in qua certarum Sectarum, nimirum initio Lutheranæ, & tum etiam Calvinianæ, liberum exercitium in Imperio permissum est. 5. *Ordinatio Judicii Camere Imperialis*, edita à Maximiliano I. an. 1495. & à Carolo V. 1584. renovata. 6. *Ordinatio Judicii Aulico-Imperialis*, cujusmodi an. 1654. prodit novissimè. 7. *Nemesis*, seu *Ordinatio Criminalis Carolina*, vulgò *die Peinliche Hals- & Gerichts-Ordnung*, ubi determinatur processus Criminalis, & plerisque criminibus statuuntur certæ pœnæ ac determinatæ. 8. *Recessus Imperii*, vulgò *die Reichs Abschied*, quos etiam nominant Constitutiones vel Ordinationes Imperii. Recessus Imperii in citationibus denotantur per initiales litteras majusculas R. J. & Bulla Aurea per B. A. Pacificatio Osnabrug-Monasteriensis per P. O.

Afferre hæc pro informatione placuit, quia ignorari illa à Canonista, cui ingens commercium cum *Jure Civili* intercedit, turpe imò noxium foret.

Jus Canonicum.

Sciendum 1. *Jus Canonicum* à Græca voce; *Kánon*, Latine Regulam denotante, appellari, quia continet Regulas ab Ecclesia propositas ad dirigendas actiones Christiani populi in ordine ad felicitatem supernaturalem. Et quia hæc regulæ & præcepta proveniunt ab Ecclesia, ac ad finem sanctum ordinantur, nominatur etiam *Jus Ecclesiasticum*, vel *Jus Sacrum*. Per Ecclesiam intellige Prælatos Ecclesiæ, nimirum summos Pontifices (à quibus etiam *Jus Pontificium* audit) vel extra Concilium, vel unà cum aliis Prælatibus inferioribus in Concilio congregatis, legem ferentes & morum decreta. Hujusmodi Constitutionum Ecclesiasticarum septem numerantur species secundum rigorem acceptæ. 1. vocatur *Canon*, qui est Constitutio edita in Concilio. 2. *Decretum*, quod est constitutio edita à Pontifice de consensu Cardinalium ad nullius consultationem. 3. *Decretalis epistola*, quam edit Papa & scripto transmittit ad alicujus Consultationem, vel cum, vel sine consilio Cardinalium. 4. *Dogma*, quod est constitutio de re ad fidem pertinente. 5. *Mandatum*, quo Superior Ecclesiasticus ordinat ea, quæ pertinent ad disciplinam Ecclesiasticam. 6. *Interdictum*, quod tendit ad correctionem malorum. 7. *Sanctio*, quæ dicitur pœna ad cautelam futurorum. Verum ista sæpe à Juristis inter se confunduntur.

B

Dico